

KATEDRA SOCIÁLNÍCH VĚD FF UPa

SOCIÁLNÍ ANTROPOLOGIE

PROTOKOL O HODNOCENÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE posudek oponenta práce

Práci předložil(a) student(ka): Bc. et. Bc. Kateřina Žáková

Název práce: RASTAFARIÁNSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE – NÁBOŽENSTVÍ NEBO ŽIVOTNÍ STYL

Oponent práce: PhDr. Michal Tošner, Ph.D.

1. CÍL PRÁCE *(uvedte, do jaké míry byl naplněn):*

Cílem podle autorky není snaha definovat co rastafariánství je, ale podat komplexnější obraz rastafariánství v ČR. Zatímco první zásada je chvályhodná, samotný cíl je stanoven velmi vágně. Později zpřesněn ve smyslu, že se pokusí představit rastafariánství z emické perspektivy, tj. „čím je pro vyznavače“ v ČR. Takto stanovený cíl, bez propracovanějšího vztahu k antropologickým otázkám a koncepcím sic prostředkuje jistou sumu promluv, ale vlastní etnografický výzkum má jisté rezervy. Diplomantka se snaží zodpovědět otázku, zda se jedná o náboženské hnutí či o způsob života. Pokud bychom však za cíl považovali objasnění obecnějších antropologických principů v každodenní praxi rastafariánů v ČR nebo způsob překladu a přizpůsobení rastafariánství v českém kontextu, pak se cíle práce se tak podařilo dosáhnout jen z části.

2. OBSAHOVÉ ZPRACOVÁNÍ *(náročnost, tvůrčí přístup, proporcionalita teoretické a vlastní práce, vhodnost příloh apod.):*

V úvodu diplomantka zmiňuje, že o tématu vzniklo mnoho závěrečných prací. Avšak podle rázu dalšího textu vyplývá, že se s jejich specifickými tématy, pojmy, modely a interpretacemi se očividně neseznámila (např. Vaňura, Kollerová, Hvízdal a další). Místo toho se obrací k popularizujícím zdrojům, u kterých uvádí, že v nich je přiblížena „základní podstaty“ rastafariánství, z čehož vyplývá jistá neopatrnost vůči nepřiměřenému esencialistickému uchopení tohoto „hnutí“.

Metodologická kapitola vyjevuje, že diplomantka podcenila epistemologickou reflexi konstrukce výzkumného terénu a především si nestanovila zřetelná antropologická témata, která by v terénu sledovala. Otrocké dělení na teoretickou a praktickou část vedlo k tomu, že neprovázanosti teorie a výzkumu a po teoretické stránce je práce slabší. Teoretická část totiž pro ni spočívala pouze v rešerši literatury k rastafariánství, subkulturám a hnutím. Díky tomu si uměle stanovila sérii otázek, na základě povšechných úvah o identifikaci, hodnotách, životě, vlivu hudby, stereotypizaci a náboženských aspektech. Tato témata byla již pojednána mnohokrát a diplomová práce tak mnoho nového k tématu nepřidává a nedosahuje hloubky prací stávajících.

Namísto epistemologické reflexe diplomantka nabízí skoupou reflexi etickou, spočívající pouze v informovanosti participantů (nevhodně označovaných za respondenty) a vztahu výzkumníka k tématu. Ta je zde na místě, ale nenahrazuje kritický rozměr práce. Základní pojmy, které diplomantka užívá, jsou již více než dvě dekády kritizovány z hlediska problematických důsledků vzhledem k uchopení sociálních a symbolických praxí. Studentka se při ohledání těchto pojmů v antropologické teorii zastavuje právě před momentem, kdy začaly být kritizovány. Spokojuje se s geertzovským pojetím kultury a s pojmem subkultury. Aniž by se plně vyrovnala s koncepty scény a hnutí se unáhleně uchyluje k pojmu identity a životního stylu, přičemž identitu zakládá z části dokonce na psychologické definici či na definicích druhotných (například definice z varianty.cz – které jsem mimochodem neuvedeným autorem).

Suma sumárum, terminologická práce je ve výzkumu podhodnocená. Namísto ní se nám dostává konvenčního líčení historické geneze rastafariánství, např. nekriticky přejímající emickou metaforu „kořenů“. Snaha zahrnout reinterpretační historie a figur hlavních představitelů v kontextu českého rastafariánství je chvályhodná, ale zůstává rudimentální. Pojednání o hudbě stylu reggae, které je dle mého hlavním médiem šíření rastafariánství je standardní. Výpovědi ohledně adaptace této hudby mezi účastníky výzkumu jsou o stupeň hutnější a přínosem je jejich aktuálnost. Na druhou stranu se čtenář příliš nedozví o historické hloubce a rozmanitosti hudební reggae scény v ČR.

Další část zahajuje úvodem do problematiky antropologie náboženství a zabývá se rastafariánstvím v kontextu religiozity a tím, jak aktéři přejímají či adaptují imanentní náboženské koncepce a pojednává o dilematu, zda se jedná o náboženství nebo hnutí či životní styl. Zabývá se mírou identifikace prostřednictvím

osvojení základních ideových pilířů, způsobu života a symboliky. Symboliku však pojednává výčtově a nepokouší se o analýzu symbolů a jejich spjatost s jednáním, jak by bylo možno např. udělat prostřednictvím symbolické analýzy (Turner, Ortner). Subkapitola ověřuje pro rastafariánství termín komunita a zjišťuje, že tento participanti spíše odmítají. Dále popisuje součásti praxe, kterou je setkávání a účast na koncertech a festivalech, debatování (reasoning) a bubenické srazy.

V závěru práce shrnuje předchozí kapitoly a vyznačuje hlavní linie práce: vztah zkoumaných aktérů k rastafariánství a různé interpretace podle míry identifikace a další diferenciací aktérů „subkultury“. Míra identifikace se u českých sympatizantů odvíjí podle toho, zda přijímají nebo nepřijímají víru v boha (Jah Rastafari). Uzavírá, že identifikace probíhá spíše individualizovanou formou v podobě osvojení určitého způsobu života, přijetím určitých hodnot, orientace na hudební styl reggae a symboliku, manifestaci příslušnosti a rezistenci vůči stigmatizaci. Posledním bodem je vztah k rastafariánství jakožto náboženství, kde identifikuje spíše projevy spirituality, než institucionalizované prvky náboženské praxe. Rastafariánství tedy dle diplomantky není náboženství. Ačkoli není v závaru práce explicitně uvedeno, můžeme usoudit, že odpovědí na základní otázku zda se jedná o náboženství nebo životní styl, je spíše právě stylem života.

3. FORMÁLNÍ ÚPRAVA (*jazykový projev, správnost citace a odkazů na literaturu, grafická úprava, přehlednost členění kapitol, kvalita tabulek, grafů a příloh apod.*):

Po jazykové stránce je práce čtivě a srozumitelně napsána bez výraznějších pochybení. Formální nedostatky však obsahuje, a to v podobě nesprávného užívání kurzívy u citací, anglických uvozovek či chybného tvaru uvozovek uvnitř citací apod. Některé citace aktérů jsou poměrně dosti dlouhé a bylo by vhodnější užívat formátu blokových citací atd. Odkazy na citace jsou uváděny řádně. Seznam literatury převážně dodržuje zvolenou normu až na nekonzistentní postup při zvýrazňování titulů zdrojových textů kurzívou. Přílohy obsahují ukázky textových písní, symboliky, představitelů a fanoušků hudebního stylu reggae. Tyto přílohy jsou voleny vcelku vhodně. V přílohách měly být umístěny i ostatní obrázky hlavních figur a symbolů rastafariánství, které jsou ve stávající práci nenáležitě vloženy přímo do textu. Práce však v základních rysech splňuje požadavky kladené na diplomovou práci.

4. STRUČNÝ KOMENTÁŘ HODNOTITELE (*celkový dojem z diplomové práce, silné a slabé stránky, originalita myšlenek apod.*):

Coby oponent musím uvést, že jsem se sám několik let pohyboval v prostředí osob identifikujících se s rastafariánstvím. Z této perspektivy mohu říci, že práce prostředkuje náležitý vhled do tohoto prostředí. Nicméně musím na druhou stranu konstatovat, že téma rastafariánství v ČR bylo již zkoumáno z obdobných pozic již vícekrát, a předkládaná práce nepřichází s nějakými zcela novými zjištěními a v některých aspektech jako je užívání symboliky například zůstává pod úrovní již existujících antropologických zkoumání (viz Hvízdal) nebo i ve výkladu historické geneze rastafariánství jako takového (Vaňura, Kollerová).

Naopak za přínosné považuji zkoumání otázky, jakým způsobem je adaptován původně cizorodý systém hodnot a víry místními sympatizanty a aktéry v českém kontextu. Této části by prospělo, pokud by byl tento proces lépe konceptuálně uchopen např. v pojmech tranzice a translace (Svašek). Dilema zda klasifikovat rastafariánství jakožto subkulturu, životní styl, náboženství, hnutí nebo scénu považuji za problém vnější zkoumanému fenoménu a vlastní spíše pojmové diskusi v rámci sociálních věd. Tento problém však nebyl vytěžen ve smyslu pojmové kritiky a bylo přijato řešení spíše reduktivní ve smyslu využití pojmů při vědomí jejich nedostatečnosti. Výsledná diplomová práce má tedy jisté limity. Nicméně jako celek splňuje požadavky kladené na diplomovou práci a proto ji doporučuji k obhajobě.

5. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ (*jedna až tři*):

Žádám studentku aby reagovala na výhrad, které vyplývají z výše uvedeného.

6. NAVRHOVANÁ ZNÁMKA (*výborně, velmi dobře, dobře, nedoporučuji k obhajobě*):

Předkládanou práci Kateřiny Žákové doporučuji k obhajobě a navrhuji ji komis hodnotit stupněm *velmi dobře*.

Datum: 26. 5. 2014

Podpis:

